PREDICAREA EVANGHELIEI ȘI CONSTITUIREA DE BISERICI LOCALE, SCOPURI IMEDIATE ALE MISIUNII

Aurel Pavel*

Abstract: This study exposes two of the immediate goals of mission: preaching the Gospel and the establishment of local churches. They were followed, even from the beginning of the Church by the Holy Apostles, the ones sent to mission by our Savior Jesus Christ.

Contemporary Orthodox theology has kept valid all these purposes, as the work of one of the greatest Orthodox missionary theologians of the twentieth century, Reverend Professor Ion Bria, demonstrates. In the end I have shown that there are certain conditions that must be complied for the Orthodox mission to be successful in achieving its goals.

Key words: Orthodox mission, preaching the Gospel, local Church, Ion Bria.

Gândirea teologică ortodoxă despre misiune nu a fost niciodată dezvoltată într-un mod sistematic, recunoaștea fără ezitare într-una din lucrările sale actualul arhiepiscop al Albaniei, Anastasios Yannoulatos. Acest fapt se diferențiază de gândirea apuseană, preocupată mai mult timp cu expunerea scopului și motivului misiunii. A vorbi despre misiune din punct de vedere ortodox presupune un pericol dublu: fie a ne limita la repetarea ideilor altora, după ce studiem concepțiile catolice și protestante, fie a completa pe acestea două, în sensul de a crea ceva total distinct de ele. A treia cale, mai serioasă, mai modestă, este cea corectă: a evita tactica

* PhD Professor at "Sf. Andrei Șaguna" Faculty of Theology from the University "Lucian Blaga" in Sibiu, Romania.

controversei și a medita asupra soteriologiei, eclesiologiei și eshatologiei ortodoxe dintr-o perspectivă misionară¹.

Această opinie am avut-o în minte când am lucrat la editarea unor studii mai puțin cunoscute ale unuia dintre cei mai de seamă teologi misionari ortodocși din secolul al XX-lea, Pr. Prof. Ion Bria (19 iunie 1929-2 iulie 2002)². Parcurgând textele acestuia, mi-am dat seama că reflecțiile critice ale arhiepiscopului Yannoulatos nu sunt în totalitate valide; probabil că intenția sa era una de a provoca pe teologii actuali la reflecție asupra naturii și specificului misiunii ortodoxe, convins fiind că, deși a avut neconținut o „conștiință misionară”- dovedită de activitatea sa - Biserica Ortodoxă nu a fost în mod special preocupată de dezvoltarea unui „sistem misionar”, a unei „baze teoretice misionare”. Pe de altă parte, în studiul de față ne dorim să arătăm că niciodată nu a lipsit de la teologii ortodocși o evidențiere a ceea ce este și are ca scop misiunea. Ca dovadă vom recurge chiar la punctarea unor teme esențiale din gândirea teologului român amintit, fără a avea nicio pretenție exhaustivă. Pentru noi este important să ilustrăm de ce misiunea a urmărit ca scopuri imediate două principii fundamentale: predicarea Evangheliei și extinderea Bisericii „la toate neamurile”, ca cerință intrinsecă a poruncii Mântuitorului de a face misiunea (Mt. 24, 28).

Hristos, Dumnezeu-Omul este taina originară și atotcuprinzătoare a mântuirii noastre, fiindcă în El ne-a fost dată baza unirii divinului cu umanul. Adevărul fundamental care stă la baza Bisericii este acesta: trupul și firea noastră au fost asumate de Unul din Treime. Biserica, în calitatea ei de așezământ divino-uman, este o consecință directă a uniunii ipostatice din Hristos. Căci dacă Fiul lui Dumnezeu a luat trupul nostru, S-a unit cu el, îl modelează și îl sfințește din interior, prin aceasta transformând firea umană pe care și-a făcut-o proprie, actualizând-o și personalizând-o, toate acestea

¹ Archbishop Anastasios Yannoulatos, *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission*, Brookline/Geneva, Holy Cross Orthodox Press/World Council of Churches Publications, 2010, p. 41.

² Ion Bria, *Studii de Misiune și Ecumenism*, Sibiu, Editura, Astra Museum, 2013.

fac posibile refacerea și restaurarea cosmosului și redeschiderea perspectivei unirii personale a fiecărui om cu Dumnezeu, actualizarea teandriei în fiecare om în mod conștient și liber. Aceasta nu este altceva decât extinderea Persoanei lui Hristos în toți cei ce se alipesc de El, adică Biserica.

Citatul scripturistic „așa cum Tatăl m-a trimis pe mine, tot astfel și eu vă trimit pe voi” (In. 20, 21), prin care Iisus Hristos i-a trimis pe Sfinții Apostoli în lucrarea misionară, coincide cu „trimiterea” Bisericii în lume, care se referă la un dublu aspect: actul de universalizare a Evangheliei și de integrare a tuturor oamenilor în condiția mântuitoare a Împărăției lui Dumnezeu. Trimiterea văzută a Fiului și a Duhului Sfânt în lume, voită și inițiată de Tatăl ceresc, reprezintă baza misiunii. Participarea credincioșilor la trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt înseamnă participarea la viața de comuniune a lui Dumnezeu; și iarăși, părtășia de aceasta este sinonimă cu accederea la Împărăția lui Dumnezeu, a cărei anticipare se realizează încă de acum în viața de comuniune a Bisericii – Trup mistic al lui Hristos și templu al Duhului Sfânt³.

Predicarea Evangheliei nu este altceva decât lucrarea de vestire a Persoanei și a operei de mântuire a lui Iisus Hristos, Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu întrupat „la plinirea vremii”. Astfel, în Noul Testament prin *evanghelie* se înțelege „vestea cea bună” sau revelația lui Dumnezeu în persoana și lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, mesajul sau conținutul acestei descoperiri cuprins în predica și învățătura lui Iisus (vezi Mc. 13, 10, 14, 9 sau Rom. 2, 16), precum și propovăduirea acestui mesaj (Fil. 4, 3). Evanghelia lui Hristos este „putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui care crede, iudeului întâi și elinului” (Rom. 1, 16, cf. Efes. 1, 13, I Cor. 15, 1-2). Dar Evanghelia posedă o dimensiune universală, căci ea este „desăvârșirea nemurii” (Sf. Iganatie, *Către Filadelfieni*, IX, 2), întrucât reprezintă „vestea fericită a păcii și iubirii aduse de

³ Ion Bria, *Mărturia creștină în Biserica Ortodoxă: aspecte, posibilități și perspective actuale*, în „Glasul Bisericii”, anul XLI, nr. 1-3, 1982, pp. 81-83.

Dumnezeu pe pământ, destinată tuturor, umanității întregi, de pretutindeni și din toate timpurile”⁴.

Încă de la începutul Bisericii, prin evanghelie s-a înțeles întreaga tradiție orală a predicii lui Iisus Hristos. Consemnată apoi în scris, aceasta a devenit normativă pentru învățătura Bisericii. Astfel, toți „evangheliștii” s-au folosit de forma originală a Evangheliei – adică tradiția orală – căreia Biserica i-a dat o formă definitivă înainte de sfârșitul secolului I. Dar după cum atrage atenția Părintele Bria,

„evangheliștii nu sunt simpli colectori de tradiții, fără o contribuție personală la interpretarea materialului care circula. Ei au un rol important nu numai în ceea ce privește așezarea materialului după un plan care are în centru pe Iisus Hristos, pentru scopuri misionare și catehetice, ci și în ce privește interpretarea teologică pe care fiecare scriitor biblic o dă tradiției care îi stă la dispoziție”⁵.

La fel cum Mântuitorul Iisus Hristos Însuși se prezenta în Evanghelii ca fiind „învățător” – *rabbi* (Mt. 19, 16; 23, 8; Lc. 9, 49; In. 1, 49), având ca principală misiune predicarea Evangheliei (Mc. 1, 38), tot așa și cei aleși de El, Apostolii, au de îndeplinit această misiune: „învățătorul vostru este unul: Hristos” (Mt. 23, 10), iar cei doisprezece aleși de El sunt investiți cu puterea iertării păcatelor (Mt. 18, 18) și cu misiunea de a propovădui (Mc. 3, 14-19), pentru a fi „martorii” Săi „până la marginea pământului” (F. Ap. 1, 8).

Și în ceea ce privește conținutul predicii există identitate între mesajul lui Iisus Hristos și cel al ucenicilor Săi. Pe de o parte, Iisus vorbește în sinagogi, angajează discuții în contradictoriu cu cărturarii Legii, folosește metoda rabinică de exegeză a Scripturii, dar, pe de altă parte, El nu pregetă să predice în mod public, pe străzi, în case particulare, pe câmp, pe vârful colinelor, pe țărmul lacurilor sau lângă Marea Galileii. Principala deosebire față de învățătura omenească a fariseilor provine însă mai ales din aceea că învățătura

⁴ Idem, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ediția a II-a, București, EIBMBOR, 1994, p. 160.

⁵ *Ibidem*, p. 161.

Sa vine din plinătatea lui Dumnezeu, pe care o vestește ca „trimis de Dumnezeu” (In. 3, 34). Aceeași calitate de trimiși o au și Apostolii și ucenicii acestora, care vestesc „vestea cea bună”, Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu (Mt. 4, 23) tuturor oamenilor. De reținut că ei posedă tot un cuvânt „cu putere multă” ca și cuvintele rostite de Cuvântul veșnic, Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Acesta le și spusese: „Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață” (In. 6, 63). Cuvântul lui Iisus Hristos este plin de adevăr și de iubire divină (Mc. 1, 22), iar aceeași putere o au și cuvintele propovăduitoare ale ucenicilor Săi: mesajul lor are puterea dumnezeiască de transformare a sufletelor, pentru că în ele oamenii își găsesc răspuns la problemele vieții lor spirituale⁶.

Predicarea Evangheliei trebuie însă să urmărească nașterea și transmiterea dreptei credințe, deoarece regula credinței devine regula vieții. Viața creștină autentică este posibilă numai printr-un act de auto-identificare a fiecărei generații de credincioși cu practica de totdeauna a Bisericii, prin retrăirea în „comuniunea sfinților” în unitate de gândire și viață cu predecesorii (de aici transmiterea Tradiției ca exigență a misiunii).

Analizând conceptul și acțiunea de evanghelizare, Părintele Bria arată ca aceasta este „esențială pentru *zidirea* Bisericii, Trupul lui Hristos în istorie, prin convertirea celor ce acceptă cuvântul lui Dumnezeu ca adevărul ultim”⁷. În acest sens, putem vorbi de dimensiunea dogmatică a Bisericii misionare, apostolice, trimise în lume de Trimisul Tatălui, Fiul lui Dumnezeu, împreună cu Duhul Său cel Sfânt pentru a face din persoana fiecăruia în condiția ei istorică și din întreaga comunitate umană loc al prezenței iluminatorii, transfiguratoare și mântuitoare a lui Dumnezeu. Dar apostolicitatea Bisericii este intim, strâns legată și de celelalte atribute ale acesteia, respectiv, unitatea, sfințenia și universalitatea ei. În viața de sfințenie a creștinilor, în unitatea lor eclesială se exprimă

⁶ *Ibidem*, p. 161.

⁷ *Idem*, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Iași, Editura Trinitas, 1995, p. 193.

cel mai evident aspectul de mărturie creștină și de reală mărturisire a lui Dumnezeu care este prin excelență unul de vedere spirituală a Acestuia, de simțire a prezenței tainice a Duhului și de lucrare cu frică și cutremur existențial pentru mântuire. Harul Sfințelor Taine și, mai ales, unirea euharistică cu Hristos Domnul reprezintă vizualizarea la măsura temporală a eternității Împărăției lui Dumnezeu și constituie temeiul activ și concret pentru mărturia creștină, suportul spiritual și material pentru împlinirea poruncilor.

Lucrarea unei noi evanghelizări a Europei, în contextul dificil al instalării unei societăți postmoderne și postcreștine, constituie marea provocare a creștinismului, indiferent de confesiune, odată intrat în mileniul al III-lea. Părintele Bria a avut curajul realizării unei radiografieri tăioase a influențelor ateismului și secularizării în acest spațiu geografic, mai ales în partea sa occidentală, pe care o cunoștea foarte bine. De aceea, el vorbește de necesitatea reconstrucției creștinismului, dintr-un adevărat amalgam de paradigme și alternative religioase concurente⁸. De cele mai multe ori, acestea definesc aspecte ale contra-mărturiei (prozelitismului), fiind „în contradicție nu numai cu un anumit text din Sfânta Scriptură sau cu o anumită doctrină tradițională, ci cu universalitatea Evangheliei, cu Iisus Hristos într-o viziune cosmică”⁹. Biserica este condiția misiunii creștine, instrumentul misiunii și, mai mult, scopul misiunii și realizarea misiunii deoarece Biserica face parte din mesajul Evangheliei. Biserica este și un rezultat al misiunii întrucât Dumnezeu conduce pe oameni la mântuire și le dăruiește harul său prin activitatea misionară a Bisericii. Noul Testament a consemnat mai multe imagini și simboluri care o defineau în perioada apostolică: „poporul lui Dumnezeu” (I Pt. 2,10), „trupul lui Hristos” (Rom. 12, 4, I Cor. 12, 13,27), „templul lui Dumnezeu” (I Tim. 3, 15, Efes. 2, 19, I Cor. 3, 16), „preoție împărătească” (I Pt. 2, 9) sau „mireasa lui Hristos” (Apoc. 21, 2). Dintre toate acestea, părintele

⁸ Idem, „Spre plinirea Evangheliei”. *Dincolo de apărarea Ortodoxiei: exegeza și transmiterea Tradiției*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002, p. 9.

⁹ Idem, *Destinul Ortodoxiei*, București, EIBMBOR, 1989, p. 153.

Bria arată că expresia „trupul lui Hristos” exprimă cel mai bine raportul dintre Hristos și Biserica Sa. După Înviere, Iisus Hristos este Capul Bisericii ce a fost răscumpărată cu însuși sângele Său (Fa. 20, 28). El a și înălțat-o, în umanitatea Sa, de-a dreapta Tatălui, restaurând întreaga creație (Col. 1, 18-19). Biserica posedă o dimensiune hristoforă (vezi Efes. 5, 25-27) pentru că ea trăiește din puterea lui Hristos cel Înviat și așteaptă a doua Sa venire. Reprezentând „semnul” sau sacramentul umanității răscumpărate (Efes. 1, 23), Biserica nu doar că transmite mesajul și slujirea lui Iisus Hristos ci „prelungeste” întruparea Sa, astfel încât Hristos nu poate fi întâlnit decât în acest mediu eclesial¹⁰.

Biserica este sacramentul Împărăției lui Dumnezeu ajunsă la noi în Iisus Hristos¹¹. Întemeiată în ziua Cincizecimii, Biserica participă la sfințenia lui Hristos (Evr. 13, 12) și are ca model chiar Sfânta Treime. Scopul ei este manifestarea „creației noi” – simbol al împărăției „care se coboară din cer învăluită de slava lui Dumnezeu, o realitate nouă care nu se poate explica perfect prin imaginile sau analogiile care există în lume”¹². Faptul că Biserica posedă un evident caracter dumnezeiesc nu exclude însă și aspectul uman, istoric, al ei. Mai exact, Biserica se prezintă ca un organism „teandric”, posedând chiar această dimensiune dublă: divino-umană, vazută-nevăzută. Întrepătrunderea celor două dimensiuni trimite în mod absolut necesar la Persoana Duhului Sfânt. El este „martorul” prin excelență al lui Iisus Hristos (In. 15, 26), și de aceea Biserica nu poate mărturisii pe Hristos decât în și prin Duhul Sfânt (1 Cor. 12, 3), care este principiul existenței și vitalității ei (vezi F. Ap. 9, 31).

Prezența neîncetată a Duhului Sfânt în cadrul Bisericii încă de la întemeierea ei relevă și o altă dimensiune pe care aceasta o posedă: dimensiunea eshatologică (Mt. 25, 1; Mc. 2,1; Apoc. 21, 2). Ea este semnul, parabola și prezența anticipată a Împărăției lui Dumnezeu. Iarăși vorbim de o dublă realitate: Biserica pământească,

¹⁰ Idem, *Dicționar de teologie ortodoxă*, p. 55.

¹¹ Idem, *Credința pe care o mărturisim*, București, EIBMBOR, 1987, p. 121

¹² Idem, *Dicționar de teologie ortodoxă*, pp. 55-56.

comunitatea de creștini dintr-un anumit loc, este nedespărțită de Biserica cerească sau comuniunea sfinților, fiind astfel un semn profetic al împărăției viitoare¹³.

În simbolul de credință niceeo-constantinopolitan se spune: „Cred în comuniunea sfinților”. Formând „un trup în Hristos” (Rom. 12, 5), creștinii formează o unitate indisolubilă. Nici măcar moartea nu o poate distruge, căci „iubirea niciodată nu trece” (1 Cor. 13, 8), iar prin Botez și comuniune de har în iubire „unul altuia ne suntem mădulare” (Efes. 4, 25) pentru totdeauna.

Una dintre întrebările fundamentale la care Părintele Bria dă răspuns este aceasta: Cine formează această comuniune a sfinților¹⁴?

¹³ Tot așa cum Biserica a fost prefigurată în Vechiul Testament, tot aici regăsim profeții despre Dumnezeu care va stabili Împărăția Sa veșnică ce se va întinde pe tot pământul (Is. 2, 2, Ier. 31, 31). Aceste profeții sunt dublate de anumite texte din Noul Testament ce precizează că Împărăția este anticipată în Biserică și că ea este chemată să cuprindă întreaga creație, toate popoarele și veacurile (Mt. 28, 20, Mc. 16, 15, F. Ap. 1, 8). Vezi *Ibidem*, p. 56.

¹⁴ Și o întrebare adiacentă acesteia, dar la fel de fundamentală, este aceasta: în contextul pluriconfesionalismului creștin de astăzi, care este adevărata Biserică a lui Hristos? În pofida unor „acuze” mai mult sau mai puțin directe – ceea ar viza anumite relativizări sau concesii pe care le-ar fi făcut –, Părintele Bria a afirmat cu tărie că Biserica Ortodoxă este adevărata continuatoare a Bisericii apostolice. Astfel, în primul rând, în discuția despre *catholicitatea* Bisericilor locale, el subliniază credința ortodoxă în unicitatea Bisericii, *Una Sancta*, ca fiind miezul eclesiologiei ortodoxe. Din perspectiva sa, modul în care Bisericile locale se raportează la *Una Sancta* este cheia eclesiologiei ecumenice: „Nu pot exista Biserici (la plural) decât ca manifestări ale Bisericii celei una și adevărate”. Pr. Prof. Ion Bria respinge orice viziune a unității Bisericii prin crearea unei organizații mondiale, numită adesea unitate structurală. „Biserica cea una nu poate fi creată prin unificarea tuturor Bisericilor locale și a denominațiilor individuale într-o structură internațională”. Vezi I. Bria (ed.), *Jesus Christ – the Life of the World: an Orthodox contribution to the Vancouver theme*, Geneva, CEB, 1982, pp. 12-13. Biserica *Una Sancta* este cea care se manifestă în deplinătatea sa *catholică* în fiecare Biserică locală, Biserica locală nefiind o parte dintr-o altă realitate numită Biserica Universală, care la rândul ei este înțeleasă uneori ca fiind compusă din Biserici locale. Astfel, în concepția sa, Biserica universală nu este o federație de Biserici independente unite ierarhic în scop instituțional și administrativ, ci reprezintă o comuniune de

Răspunsul este unul direct: mai întâi de toate patriarhii și prorocii Vechiului Testament, apoi „sfinții” în sens larg, adică cei botezați, iar în cele din urmă sfinții în sens restrâns. În fruntea tuturor se află cea care a crezut în cuvântul lui Dumnezeu, devenind împreună-lucrătoare la întruparea Fiului Omului: Maica Domnului¹⁵.

Biserici locale autocefale ce posedă unitate internă euharistică și canonică. Cf. Ovidiu Ioan, „De la ospitalitatea euharistică la comuniune deplină: viziunea ecumenică a Părintelui Bria”, în N. Moșoiu (coord.), *op. cit.*, p. 530. Într-un studiu dens, intitulat *Sinteză ortodoxă a Teologiei Dogmatice*, în „Revista Teologică” vol. 5, nr. 3, 1995, pp. 4-5, Părintele Bria expune sintetic punctele cardinale ale Ortodoxiei: 1) Ortodoxia este legată direct de istoria și originea creștinismului; 2) Ortodoxia crede că Biserica nedespărțită a primului mileniu constituie un punct de referință esențial pentru refacerea unității creștinilor separați de istorie; 3) Ortodoxia constată că în centrul divergențelor interconfesionale ecumenice stă misterul Bisericii; 4) Pentru ortodocși unitatea creștină este concepută ca o comuniune de Biserici locale (*koinonia*) unite prin mărturisirea credinței apostolice transmisă în Tradiție; 5) Ortodoxia este o chestiune de istorie a unui popor în sensul că istoria unei națiuni nu poate fi înțeleasă fără istoria unei Biserici locale. Printr-o astfel de viziune, Ortodoxia are de jucat un rol esențial în cadrul Mișcării Ecumenice. Totuși, această convingere puternică nu-l atrage pe Părintele Bria în capcana unui triumfalism ieftin: el „arată că Biserica – Una Sancta nu poate fi concepută fără ortodocși, dar nici nu este proprietatea ortodocșilor”. Cf. Cristinel Ioja, „Părintele Profesor Ion Bria și contribuția sa specifică în elaborarea unei Teologii Dogmatice”, în N. Moșoiu (coord.), *op. cit.*, p. 327; Mihai Iosu, „Părintele Profesor Ion Bria. Demersuri și soluții pastorale”, în *Ibidem*, p. 376; David Pestroiu, „Părintele prof. dr. Ion Bria – misionar al Ortodoxiei”, în *Ibidem*, p. 441.

¹⁵ I. Bria, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, p. 167. Despre Maica Domnului, Ion Bria scria că este unul „din subiectele preferate ale imnologiei și poeziei liturgice”, aducând ca exemplu rugăciunea de mijlocire ce este rostită după prefacerea darurilor euharistice. Dintre aspectele cele mai importante ale mariologiei ortodoxe sunt: cooperarea la Taina Întrupării, acel *fiat* sau consimțământ dat la Bunavestire de Fecioara Maria (Lc. 1, 26-38). Ea este conștientă de rolul și de destinul ei, pe care le acceptă cu răspundere și cu bucurie (Lc. 1, 45-49). Un alt aspect, formulat în special la Sinodul de la Constantinopol din 681, este cel de *parthenia*, pururea fecioria Maicii Domnului. Comparată cu „rugul aprins care nu se mistuia” și cu scara cerească pe care s-a pogorât Dumnezeu la om și s-a suit omul la Dumnezeu, ea l-a

Mărturia prin calitatea și sfințenia vieții este cel mai eficient mijloc de misiune. Pentru că nimic nu este mai atrăgător și mai convingător decât creștinul, comunitatea sau sfântul, care oferă un exemplu concret de împlinire a sensului vieții și iradiază liniște, pace și iubire. Și aceasta cu atât mai mult într-o societate care nu poate oferi o coerență și un sens al vieții. Tendinței crescânde de secularizare nu i se poate opune cu eficiență decât alternativa exemplului unei vieți împlinite în comuniune cu Dumnezeu, căci „oricărui cuvânt i se poate opune alt cuvânt, dar vieții cine i se va împotrivi?”. Chiar și în perioada grea pentru Biserică, cum ar fi cea nazistă sau cea a presiunii comuniste atee, sfințenia nu a încetat să se manifeste, ceea ce înseamnă că „predarea” Bisericii în mâinile puterii seculare nu a fost totală¹⁶.

Eclesiologia ortodoxă posedă după părerea Părintelui Bria – părere împărtășită, de altfel, unanim de teologii ortodocși – o profundă bază triadologică: toate Persoanele Treimii sunt active în viața Bisericii: „Această casă Tatăl a zidit-o, Fiul a întărit-o, Duhul

născut pe Iisus Hristos în chip minunat și mai presus de fire, prin puterea Duhului Sfânt (Lc. 1, 34-35), rămânând fecioară înainte, în timpul și după naștere. Un al treilea aspect se referă la Maria ca Născătoare de Dumnezeu (*Theotokos*). În fine, Fecioara Maria este și *panaghia*, „cea plină de har” (Lc. 1, 28). „Umanitatea ei a fost sfințită de Dumnezeirea Cuvântului, prin sălășluirea Acestuia în ea. Ea este plină de har din cauza acestei sălășluiri. Ea s-a arătat ... mai înaltă decât toate făpturile cerești și pământești, mai cinstită decât heruvimii și mai mărită decât serafimii, Doamnă și Stăpână”. Reprezentând nu doar un model moral pentru oameni, ci și concretizarea istorică a îndumnezeirii – fiind cea dintâi făptură umană sfințită nemijlocit de Iisus Hristos –, Maicii Domnului i se atribuie în Biserica Ortodoxă un cult de venerare. Acest cult de preacinstire a Maicii Domnului se întemeiază „atât pe contribuție ei la întruparea Fiului, cât și pe mijlocirea și pe ajutorul ei de maică a Bisericii, nedespărțită de Fiul”. Vezi *Ibidem*, pp. 167-168.

¹⁶ Idem, *Martyre*, în Ion Bria Philippe Chanson, Jacques Gadille, Marc Spindler (eds.), „Dictionnaire oecuménique de missiologie. Cent mots pour la mission”, Paris-Genève-Yaoundé, ed. du Cerf, Labor et Fides, CLE Yaoundé, 2001, pp. 196-199. Vezi de asemenea un alt volum editat de Păr. Bria, *Martyria-Mission. The Witness of the Orthodox Churches today*, Geneva, WCC Publications, 1980.

Sfânt a înnoit-o”. Biserica este opera Sfintei Treimi sau, altfel spus, are ca sursă însăși comuniunea vieții Treimice. Nu este întâmplător că unii Sfinți Părinți nu vorbesc despre Biserică doar din momentul constituirii ei la Cincizecime; ea a fost prefigurată chiar de la creație și pregătită sub Vechiul Legământ, deoarece are menirea să arate și să comunice viața lui Dumnezeu¹⁷.

Referindu-se la mutațiile pentecostale, la modificările eclesiale orizontale, Părintele Ion Bria scria: „Pe Cruce și în Înviere, Biserica este nu numai răscumpărată, restaurată în comuniune cu Dumnezeu, dar devine părtaşă la Învierea Lui. Misiunea Lui continuă după Înviere. După ce a inaugurat Împărăția lui Dumnezeu, Iisus se arată și trimite Duhul Sfânt la Cincizecime, ca să facă din Biserică trupul Său și templul Duhului Sfânt”¹⁸. Biserica are o dimensiune universală, fiind menită a răscumpăra și sfinții toate națiunile pământului. Ea este „pârğa sfântă a neamurilor” (Apoc. 14, 4), ceea ce dă un sens și atributelor sau însușirilor pe care ea le posedă: unitatea – Biserica este una deoarece Dumnezeu este unul, Hristos-Capul ei este unul, credința este una, Botezul este unul (Efes. 4, 4-6); sfințenia – provine de la Dumnezeu, de la Hristos-Unsul, consacrat și slăvit ca Domn pe cruce, și de la Duhul Sfânt, care pune „pecetea ungerii” cu darul lui Dumnezeu pe toți cei botezați; universalitatea, catolicitatea sau sobornicitatea – are ca izvor tocmai relația Bisericii cu Sfânta Treime, fapt care o determină să posede plenitudinea mijloacelor de mântuire: doctrina Apostolilor, cultul sacramental, slujirea sacerdotală și comuniunea frățească; apostolicitatea – Biserica este apostolică deoarece este zidită pe piatra credinței Apostolilor: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu” (Mt. 16, 16). „Hristos Însuși conduce Biserica prin Apostolii Săi, prezenți în succesorii lor, episcopii consacrați prin hirotonie”¹⁹.

¹⁷ Idem, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, București, Editura România Creștină, 1999, p. 158.

¹⁸ *Ibidem*, p. 159.

¹⁹ *Vezi Ibidem*, pp. 160-161.

Deși aflată în strânsă legătură cu toate attributele Bisericii, lucrarea misionară este cel mai mult legată de apostolicitate²⁰. Biserica este zidită pe temelia profeților și apostolilor „în sensul că misiunea apostolilor, ca martori direcți ai lui Hristos, trebuie să continue după dispariția lor”. Apostolii răspund astfel la o chemare divină și se bucură de trimitere la apostolat tot de origine divină, căci lucrarea lor se face potrivit voinței lui Hristos Însuși: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu” (In. 20, 21). La fel este cazul și cu succesorii apostolilor. Ei sunt introduși în slujba Bisericii printr-o lucrare de succesiune apostolică, printr-o taină specială numită Hirotonie. Deși Biserica creștină în întregime se constituie ca un „corp sacerdotal”, în ea coexistă două preoții: una universală, a celor botezați (vezi I Pt. 2, 4) și una particulară sau specială, primită prin Taina Hirotoniei, cunoscând trei forme de slujire: episcop, preot și diacon. După cum am mai precizat, și această preoție este de drept divin: „Nimeni nu ia singur cinstea pentru sine, Duhul v-a pus episcopi, ca să păstoriți Biserica” (Fa. 20, 28). De asemenea, episcopul nu înlocuiește pe Hristos, Care este prezent nevăzut în Biserică „în toate zilele până la sfârșitul timpului” (Mt. 28, 20). Episcopul are un rol esențial în viața Bisericii – el propovăduiește Evanghelia, celebrează tainele și păstrează unitatea Bisericii – dar numai în numele lui Hristos. Această viziune echilibrată a Bisericii Ortodoxe a împiedicat căderea în anumite extreme, cum ar fi infailibilitatea sau primatul episcopului Bisericii din Roma. Autoritatea fiecărui episcop nu presupune un primat jurisdicțional, de conducere; dimpotrivă, lucrarea sa de conducere se face doar în cadrul unui sinod – iar Sf. Ap. Petru și urmașul său, Papa de la Roma, posedă nu o autoritate specială peste ceilalți Apostoli ci printre ei, ca *primus inter pares*²¹.

²⁰ Idem, *Credința pe care o mărturisim*, p. 168; Idem, *Dicționar de teologie ortodoxă*, p. 35: „Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic de apostolicitatea ei”.

²¹ Idem, *Comentariu la catehismul ortodox*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000, pp. 100-101, respectiv 102-103.

Lucrarea misionară a Bisericii presupune două aspecte: pe de o parte, problema celor care au dreptul de a intra în Biserică, și pe de altă parte, problema celor care desfășoară lucrarea de atragere a oamenilor la Cuvântul Evangheliei. Prima problemă nu pune mari dificultăți. Cine are dreptul să intre în Biserică și prin ce mijloace a fost chestiunea dezbătută de Sinodul Apostolic din Ierusalim (50), unde s-a admis că nu doar membrii poporului ales ci și păgânii pot intra în comunitatea creștină fără alte condiții decât credința și Botezul. „Căci și neamurilor le-a dat Dumnezeu pocăința spre viață” (Fa. 11, 18). Dumnezeu este Tatăl tuturor oamenilor (Rom. 3,29), și astfel Biserica este deschisă tuturor, este ecumenică, adică destinată să cuprindă tot pământul (*oekumene*). Revelatoare este întâlnirea lui Iisus cu ofițerul roman în Capernaum. Sensul scenei este acesta: „Nimeni nu este exclus de la harul lui Dumnezeu. Acesta (sutașul, n.n.) nu crede în miracole, nu-l așteaptă pe Mesia, dar recunoaște autoritatea lui Iisus, pe care-L roagă să spună cuvântul care să-l vindece pe slujitorul său (Lc. 7, 1-9). Iisus recunoaște, aici, credința care se găsește chiar în afară de Israel și de Biserică”²².

Cu referire la aceste aspecte, ca și concluzii, subliniem încă o dată următoarele trei aspecte:

1) Biserica este condiția misiunii creștine, instrumentul misiunii și, mai mult decât atât, scopul misiunii și realizarea misiunii deoarece Biserica face parte din mesajul Evangheliei. Biserica este și un rezultat al misiunii întrucât Dumnezeu conduce pe oameni la mântuire și le dăruiește harul său prin activitatea misionară a Bisericii.

2) Liturghia Euharistică rămâne izvor, model și inspirație de viață socială. După cum detaliază Părintele Ion Bria, „roadele creației și ale muncii credincioșilor sunt oferite la altar și schimbate în daruri euharistice, ca să fie apoi împărtășite tuturor ca forțe de comuniune. Dumnezeu este generos și îi invită pe toți la masa de nuntă, cu condiția ca cei invitați să devină exemplu de convivialitate și de solidaritate cu semenii lor. Ritual unic de comuniune mintală și

²² Idem, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, p. 161.

afectivă, Liturghia este capabilă să refacă toate relațiile umane, nu numai cu Dumnezeu, în mod abstract, ci și cu comunitatea socială, cu familia și societatea. *Liturghia* și *diaconia* sunt deci inseparabile”²³.

3) Lucrarea misionară, împlinirea cerințelor pe care le reclamă „Liturghia după Liturghie”, îi vizează deopotrivă pe clerici și pe laici. Ion Bria a subliniat în repetate rânduri că desfășurarea activității misionare a Bisericii nu este apanajul exclusiv al unor specialiști. Mai mult decât atât, fiecare preot se cuvine să-și exercite în mod deosebit lucrarea misionară. Fiecare preot „trebuie să fie pe deplin purtătorul Veștii celei Bune a Învierii”. Atitudinea sa trebuie să fie adaptată la schimbările societății contemporane. El nu mai poate rămâne pasiv și fatalist. Informat în legătură cu noile cerințe ale vremii, el este chemat să predice Evanghelia nu doar prin cuvânt, ci prin întreaga sa viață.

Bibliografie:

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, București, EIBMBOR, 1988.
2. Bria, Ion, *Mărturia creștină în Biserica Ortodoxă: aspecte, posibilități și perspective actuale*, în „Glasul Bisericii”, anul XLI, nr. 1-3, 1982, pp. 70-109.
3. Idem, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ediția a II-a, București, EIBMBOR, 1994.
4. Idem, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Iași, Editura Trinitas, 1995.
5. Idem, „Spre plinirea Evangheliei”. *Dincolo de apărarea Ortodoxiei: exegeza și transmiterea Tradiției*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002.
6. Idem, *Destinul Ortodoxiei*, București, EIBMBOR, 1989.
7. Idem, *Credința pe care o mărturisim*, București, EIBMBOR, 1987.
8. Idem, *Martyre*, în Ion Bria Philippe Chanson, Jacques Gadille, Marc Spindler (eds.), „Dictionnaire oecuménique de missiologie. Cent mots pour la mission”, Paris-Genève-Yaoundé, ed. du Cerf, Labor et Fides, CLE Yaoundé, 2001.

²³ Idem, *Liturghia după Liturghie. Misiune apostolică și mărturie creștină – azi*, București, Editura Athena, 1996, p. 126.

9. Idem, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, București, Editura România Creștină, 1999.
10. Idem, *Comentariu la catehismul ortodox*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000.
11. Idem, *Liturghia după Liturghie. Misiune apostolică și mărturie creștină – azi*, București, Editura Athena, 1996.
12. Idem, *Studii de Misiune și Ecumenism*, Sibiu, Editura, Astra Museum, 2013.
13. Yannoulatos, Archbishop Anastasios, *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission*, Brookline/Geneva, Holy Cross Orthodox Press/World Council of Churches Publications, 2010.